

Austatud lugeja!

Juridica on teadupärast Tartu Ülikooli õigusteaduskonna ajakiri. Alates 2015. aastast on siinseid artikleid võimalik varustada märkega 1.2, mis tähistab teadusartiklit. Nagu Aleksei Kelli ja Tõnis Mets siinses numbris kirjutavad, tehakse teadustöö tulemusena loodud teadmine reeglina üldsusele teatavaks teaduspublikatsioonide (artiklid, monograafiad jne) vahendusel. Sellised publikatsioonid võetakse aluseks teadustöö mõõtmisel. Seega ei vastuta Juridica enam ainult oma lugejate ees, vaid ka Teaduse ees. See on suur vastutus. Ka siinses numbris on üks teadusartikkel: seesama Aleksei Kelli ja Tõnis Metsa oma. Seejuures olgu märgitud, et artiklite kvalifitseerimine teadusartikliteks toimub üksnes autorite taotluse alusel. Seega ei ole see niivõrd kvaliteedimärk, kuivõrd vastavustunnistus.

Selline sertifikaadi väljastamine toimub nii meil kui mujal retsensentide kaasabil. Seda väga lihtsal põhjusel – ainult valdkonnaspetsialist on suuteline hindama artikli teoreetilist taset. Seega on teadusartiklik tunnistamine paljuski retsensentide õlul. Iga artikli puhul on retsensente mitu: et maandada subjektiivsuse riski. Samal põhjusel, ehkki teisest aspektist, on retsenseerimine anonüümne: retsensent ei hinda inimest, vaid tema loometöö tulemust.

Mida me retsensendilt eeldame? Loomulikult põhjalikke teadmisi käsitletavast õigusvaldkonnast. Aga see pole kaugeltki kõik. Eelkõige eeldame me ausust – seda, kas retsensendi parima äranägemise kohaselt on tegemist teadusartikliga või mitte. Kui inimene lähtub põhimõttest, et paber kannatab kõike, siis ükskõik kui pädev spetsialist ka poleks, retsensendiks ta ei sobi. Eesti on väike – jah; anonüümsuse kattevari võib tahes-tahtmata kaduda – jah; kriitiline arvamus võib tuua negatiivseid tagajärgi – jah. Nii et retsensendiks olemine eeldab ka julgust. Ja kui pole julgust olla aus, siis on aus loobuda. Seda on tehtud ja müts maha ka nende ees. Lisaks eeldab retsensendiks olemine aega ja tahtmist süveneda. Palju tänu neile, kes seda aega on leidnud.

Mida me ei eelda? Me ei eelda, et retsensent oleks uurimistulemuste osas autoriga ühte meelt.

Mida näitab Juridica põgus retsenseerimisprotsessi kogemus? Et isegi kui kõik eelnevad tingimused näikse olevat täidetud, on retsenseerimine üpris subjektiivne protsess. Niipalju kui on inimesi, on arvamusi. Ma ei oleks mingil juhul julgenud neid ridu kirja panna, kui Mati Rahu ja Talis Bachmanni poleks sel aastal avaldanud artiklit „Teadusartikkel: eelretsenseerimisprotsess“ (Akadeemia 2017/1), kus öeldi sedasama. Lugege ja mõtisklege neil teemadel.

Mis on selle põhjus? Ilmselt ei saa kunagi olema mingit joonlauda, mis võimaldab publikatsiooni üheselt mõõta. Teadusartikkel on ja jääb loomaks, mida keegi täpselt kirjeldada ei oska. Küsimus on aga selles, kas selle looma tunneb ära, kui teda kohata. Kuna teadusartikkel on teadustegevuse tulemus, siis võiks suunanäitajana abi olla teadustegevuse legaaldefiniitsioonist, siis koosneb kahest komponendist: meetod ja tulemus (teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse § 2 p 7). Niisiis teadustööd iseloomustab kasutatud teaduslik meetod ja tulemust saavutatud teadmise uudsus. Väga oluline on ka nendevaheline seos: just nimelt teadusliku meetodi kaudu peab jõutama uue teadmiseni. Nüüd küsite minult, mida kust algab teaduslik meetod ja kui uus on uus. Ja jälle jõuame osaliselt tunnetuslikule mängumaale.

Kas pole õudne mõelda, et meil pole teaduslikku meetodit teadusartikli äratundmiseks? Tunnistan, et minul pikka aega oli. Aga ehk ei olegi selle puudumises midagi halba. See annab vabaduse, nimetagem seda siis akadeemiliseks. Mida loomulikult ei tohi kuritarvitada.

Katrin Prükk